

<http://www.niedziela.pl/artukul/2638/nd/840-lat-Archikolegiaty-Leczyckiej-w-Tumie>

840 lat Archikolegiaty Łęczyckiej w Tumie

IZABELA SAŁEK

21 maja AD 1161 abp gnieźnieński Jakub ze Żnina konsekrował nowo wybudowaną świątynię w Łęczycy pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Królowej i św. Aleksego. W tym roku przypada zatem 840. rocznica tego wydarzenia. Do udziału w uroczystościach rocznicowych wszystkich wiernych z diecezji łowickiej zaprosił ks. Paweł Olszewski - proboszcz parafii archikolegiackiej w Tumie. Uroczystości odbyły się 25 maja.

DZIEJE ARCHIKOLEGIATY

W dawnej Łęczycy, a dzisiejszym Tumie przypuszczalnie z fundacji Bolesława Chrobrego i z prawdopodobnym udziałem św. Wojciecha zbudowano pierwsze opactwo benedyktynów w Polsce pw. Najświętszej Panny Marii i św. Aleksego. Fundacja opactwa nastąpiła w 997 r. Była to budowla kamienna, trójczęściowa, gdzie jedna od strony wschodniej zakończona była absydą, co wskazuje na religijny charakter budowli.

W 1140 r. po przeniesieniu opactwa do Mogilna, mury klasztoru zostały rozebrane, a fundamenty zasypane. Przyczyna upadku opactwa nie jest dokładnie znana. Być może spowodowane to było nawrotem pogaństwa, bądź przekazaniem ziem klasztornych na własność arcybiskupa gnieźnieńskiego.

Na tym samym miejscu zbudowano z inicjatywy arcybiskupa gnieźnieńskiego Janika ze Żnina, pod kierunkiem biskupa płockiego Aleksandra do dziś stojącą kolegiatę. Wzniesiona świątynia jest budowlą bazylikową, trójnawową z emporami nad nawami bocznymi i zbudowana została w stylu romańskim. Materiałem budowlanym jest granit, kamień polny i piaskowiec. Świątyni nadano tytuł poprzedniej budowli: Najświętszej Panny Marii i św. Aleksego. Konsekracja kościoła odbyła się 21 maja 1161 r. Wzięli w niej udział: arcybiskup gnieźnieński Janik, wszyscy biskupi i panujący książęta polscy. Tak monumentalna świątynia wzniesiona w centrum Polski była miejscem 21 synodów prowincjalnych, znanych jako synody łęczyckie. Pierwszy odbył się w roku 1181, a ostatni w 1547 r.

Kościół ma charakter obronny, toteż służył wielokrotnie za twierdzą: w czasie napadu Tatarów (1241), Litwinów (1293), Krzyżaków (1306 i 1331) oraz Szwedów (1705). Tatarzy zostali odparci, ale Litwini w 1293 r., pod wodzą Witenesa spalili świątynię wraz ze schronioną w niej ludnością. W tym samym czasie zniszczony został gród łęczycki, którego wały obronne wznoszą się do dziś na pobliskich łąkach w kierunku południowo-zachodnim od kolegiaty. W 1306 r. został spalony przez Krzyżaków, a w 1705 r. przez Szwedów.

W 1487 r. przebudowano wnętrze świątyni w stylu gotyckim. Z tamtego okresu pozostały do dziś ceglane filary z ostrymi łukami, dźwigające dach główny i sklepienia krzyżowe w nawach

bocznych.

W 1569 r. zbudowano renesansową kruchtę, jako osłonę romańskiego portalu i odnowiono wnętrze świątyni dodając tynki z freskami. Po zniszczeniach dokonanych przez Szwedów w 1705 r. z inicjatywy prymasa Łubieńskiego, kosztem biskupa Kajetana Sołtyka w latach 1765-1785 przebudowano kościół nadając mu styl klasycystyczny. Sławny architekt Efraim Schroeger zaprojektował przebudowę wież, nawy głównej, okien, fasady od strony zachodniej i całego wnętrza. Z tego okresu jest także stojący opodal drewniany kościółek św. Mikołaja.

Przez wiele wieków świątynia w Tumie posiadała tytuł kolegiaty, a później tytuł archikolegiaty, gdyż istniała tu kapituła łęczycka. W 1819 r. kapituła łęczycka została zniesiona, a archikolegiata stała się kościołem parafialnym.

Ostatnie spalenie kościoła nastąpiło w 1939 r. podczas bitwy nad Bzurą. Zniszczona została wieża północna, trafiona pociskiem i wypalone wnętrze z całym wystrojem.

Odbudowę świątyni rozpoczęto w 1947 r., a w odgruzowanych murach 20 lipca tegoż roku bp. Mikołaj Klepacz, ordynariusz łódzki odprawił pierwszą Mszę św. po wojnie. W roku 1961 r. obchodzono 800-lecie konsekracji Archikolegiaty, podczas tej uroczystości dokonano konsekracji trzech ołtarzy.

Od 25 marca 1992 r. parafia w Tumie została włączona do diecezji łowickiej, a prastara świątynia tumska, pamiętająca początki państwowości w naszej Ojczyźnie, otrzymała na nowo tytuł Archikolegiaty, a rok później erygowana została kapituła łęczycka.

UROCZYŚĆCI JUBILEUSZOWE

Z racji jubileuszu 840-lecia konsekracji Archikolegiaty Łęczyckiej w piątek 25 maja w Tumie odbyły się uroczystości rocznicowe, których gospodarzem był ks. Paweł Olszewski - proboszcz parafii archikolegiackiej w Tumie. Jego zaproszenie przyjął biskup łowicki Alojzy Orszulik, który przewodniczył Mszy św. z udziałem kanoników łęczyckich. Do starożytnego Tumu przybyli w tym wyjątkowym dniu także: wojewoda łódzki Michał Kasiński, przedstawiciel Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego p. Zieliński, starosta łęczycki Wojciech Zdziarski, wójt Gminy Góra św. Małgorzaty Marek Frankowski, sekretarz Urzędu Miasta Łęczycy Edward Banasik, grono znakomitych naukowców i konserwatorów zaangażowanych w przywrócenie Archikolegiacie jej dawnej świetności oraz przedstawiciele Towarzystwa Miłośników Ziemi Łęczyckiej i Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Podczas uroczystej Mszy o godz. 11.00 nastąpiła instalacja nowych członków Archikolegiackiej Kapituły Łęczyckiej: ks. Kazimierza Gorszwy i ks. Tadeusza Kmiecica, obecnie rezydentów w Piątku.

Przemawiając do uczestników uroczystości jubileuszowych Biskup Łowicki podkreślił: "Nie bez wzruszenia wchodzę do tej świątyni o takiej bogatej historii. To tutaj przez 840 lat dokonywały się wielkie rzeczy. Nawet z pewnym drżeniem nawiedzam to dziedzictwo kultury i architektury kościelnej. Lękam się, czy podołam wszystkim zabiegom, które są potrzebne, żeby ta starożytna świątynia wróciła do swej pierwotnej świetności. Cieszę się, że takie dziedzictwo otrzymałem jako pierwszy Biskup Łowicki i że mogłem reaktywować Archikolegiacką Kapitułę Łęczycką, która tu została erygowana w połowie XII w. Cieszę się, że dziś Pan Bóg pozwolił czcigodnym kanonikom tak licznie przybyć na uroczystość jubileuszową i wyrażam radość, że mogę przy tej okazji instalować dwóch nowych kanoników, włączając ich w to dostojne gremium, które ma mnie wspierać w mej posłudze".

W homilii bp Orszulik powiedział m.in.: "Stojąc w świątyni tumskiej jesteście jakby na miejscu dwóch relikwii. Pierwsza i najważniejsza to złożona w tym ołtarzu część kości św. Wojciecha. Tego Wojciecha, który przechodził przez Łęczycę udając się na dwór Bolesława Chrobrego, a stamtąd na misję do Prusów. Jak mówi tradycja, on właśnie założył tu klasztor benedyktyński. I dlatego pod posadzką tej świątyni znajdują się jakby relikwie tego klasztoru, w którym przebywał św. Wojciech". Biskup Łowicki nazwał Archikolegiatę "wielkim skarbem, świadkiem wydarzeń ważnych dla Kościoła i państwa polskiego, którego tajemnice przypada zgłębiać nam, ludziom XXI w."

"Niechaj tu przybywają pielgrzymi, turyści - zachęcał na zakończenie homilii bp Orszulik - niech poznają korzenie kultury sakralnej, chrześcijaństwa i życia religijnego poprzednich pokoleń, zaczynając od roku chrztu Polski. Jan Paweł II przypomina nam, że naród, który nie sięga do swoich korzeni i ich nie pielęgnuje, schodzi do rzędu plemienia. Proszę bardzo władze rządowe, wojewódzkie i samorządowe, aby dołożono starań, żeby ta świątynia stopniowo odzyskiwała swój blask i by tętniła życiem, licznymi pielgrzymami, którzy będą chcieli modlić się przed relikwiami św. Wojciecha".

W drugiej części uroczystości odbył się wykład prof. dr. hab. Zygmunta Świechowskiego i promocja jego nowej książki pt. Architektura romańska w Polsce. Można było także zwiedzać archikolegiatę i zapoznać się z przebiegiem aktualnych prac konserwatorsko-budowlanych. Jak powiedział Niedzieli Łowickiej proboszcz ks. Paweł Olszewski w ostatnim roku oczyszczono i zakonserwowano 80% powierzchni zewnętrznej ścian, położono nowe fugi, wymieniono wszystkie okna, łącznie z nawą główną, rynny i spady rynnowe oraz poprawiono dach. Poprowadzono izolację pionową fundamentów, odwodniono teren wokół archikolegiaty, osuszono jej mury. Kontynuowane są prace przy konserwacji wieży północnej, rozpoczęto także prace przy wieży południowej. Oczyszczono i zakonserwowano również zabytkowy mur wokół Archikolegiaty, obsadzono nową bramę główną i furty, a mur przykryto dachówką. Trwa także konsekracja krużwi: zerwano stary dach, zmieniono obelkowanie. Konserwowane są również takie zabytki, jak kamienna rzeźba Pantokratora i epitafia nagrobne. W Archikolegiacie wciąż trwają badania archeologiczne, dokumentujące wszystko, co znajduje się w świątyni i na zewnątrz.

Ks. Olszewski serdecznie zaprasza wszystkich wiernych, pragnących nawiedzić Archikolegiatę, w której codziennie odbywa się normalna służba liturgiczna i odprawiane są Msze św. niedzielne, jak w każdym kościele parafialnym. Do turystów zwraca się z prośbą o zwiedzanie Archikolegiaty - obiektu sakralnego, w sposób piękny i godny, ze zrozumieniem, iż jest to Dom Boży.

[Edycja łowicka 25/2001 \(/numer/2001/25\)](#)

Tygodnik Katolicki „Niedziela” ©; Tel.: +48 (34) 365 19 17, fax: +48 (34) 366 48 93

Adres redakcji: ul. 3 Maja 12, 42-200 Częstochowa